

Jelen tananyag a Szegedi
Tudományegyetemen készült az Európai
Unió támogatásával. Projekt azonosító:
EFOP-3.4.3-16-2016-00014

PRAGMATIZMUS

Dr. habil. Krémer Sándor

II. TÉMA (OL-4): CHARLES SANDERS PEIRCE (1839-1914) ÉLETE ÉS JELENTŐSÉGE

Ch. S. Peirce 1839.
született
Sarah Hunt Mills és
csillagász és
(Harvard) második

Ch. Peirce 1859-ben
fokozatot a
1860-ban a
Agassznál tanult,
jelentkezett a Harvard
School diákjai közé.
júliusában kinevezték
rendes segédjévé.

szepetember 10-én
Cambridgeben (MA),
Benjamin Peirce
matematika professzor
gyermekeként.

szerezte meg a BA
Harvardon, és
természettudós Louis
mielőtt 1861-ben
Lawrence Scientific
Még ugyanezen év
a U.S. Coast Service

1862-ben megszerezte MA fokozatát a Harvardon, és október 16-án feleségül vette Harriet Melusina Fayt, aki később jelentős feminisztává és társadalmi aktivistává lett.

Peirce summa cum laude végzett vegyészként 1863-ban mint a Lawrence Scientific School diákja. A diplomázása után tovább dolgozott a Coast Survey-nél.

1872 novemberében megbízták egy olyan ingás kutatás vezetésével, amelynek célja a Föld nemzetközileg is elismert ingás kutatást egészen 1891-ig, amikor befejezte munkáját a Coast Survey-nél.

1869 októberétől 1872 decemberéig a Harvard Obszervatórium asszisztenseként is dolgozott, és ennek eredményeként született meg a *Photometric Researches* (1878) c. munkája, ami az egyetlen, még életében publikált könyv volt.

Még cambridgei tartózkodása idején, a korai 1870-es években, Peirce találkozott Chauncey Wright-tal, akivel életre szóló barátságot kötött. Vele, valamint William James, az ifjabb Oliver Wendell Holmes és mások társaságában sok beszélgetést és vitát folytattak, és ezt a csoportot „**Metafizikai Klubnak**” nevezték. **Peirce ebben a klubban ismertette először a pragmatizmusra vonatkozó doktrínáját, és erre az eseményre emlékezett vissza James Pragmatizmus-előadásaiban, 1897-ben.**

Attól az öt évtől eltekintve (1879-1884), amikor a logika oktatójává nevezték ki a John Hopkins Egyetemen, Peirce sohasem rendelkezett egyetemi állással, bár előadások sorozatát tartotta a Harvardon (1865, 1869, 1903), és a Lowell Intézetben (1866, 1892, 1903).

Még a John Hopkins Egyetemen töltött évei alatt, Peirce sajtó alá rendezett és publikált egy jelentős munkát, aminek a *Studies in Logic* (1883) címet adta. Ez a kötet általa és a diákjai által írt tanulmányokat foglal magában. Emellett pszichológiai kísérleteket is folytatott ebben az időben. **Peirce rövid egyetemi karrierje részben kötekedő természetének, részben befolyásos ellenfelének, részben pedig egy magánéleti esemény sajnálatosan immorális látszatának volt köszönhető.** Ez utóbbi Juliette Froissy Pourtalais-szal kötött második házassága volt, ami csupán két nappal Zina Fay-tól való válása után történt, aki egyébként hat évvel korábban hagyta el.

1887-ben Peirce, kisebb örökséghez jutva, egy pennsylvaniai farmra költözött, Milford közelébe, ahol 1914. április 19-én bekövetkezett haláláig élt.

Peirce, miután 1891 decemberében feladta Coast Survey szolgálatát, életének utolsó évtizedeiben független tudósként élt és dolgozott. A hatalmas mennyiségű, eredeti gondolatokat tartalmazó kézirat tömegén kívül, Peirce könyvrecenziók százait írta főleg a *The Nation* c. folyóirat számára, számtalan cikket írt James Mark Baldwin *Dictionary of*

Philosophy and Psychology c. munkájába (korábban 16000 cikket írt a *Century Dictionary* számára), középiskolai és egyetemi tankönyveket készített matematikából, és – többek között – kidolgozta egy levelező logika kurzus anyagát.

Bár Peirce kifejezetten sikeres volt a Paul Carus folyóirata (*The Monist*) számára írt recenziói és cikkei révén, saját kézírataiból egyetlen könyvet sem sikerült publikálnia életében. Utóbbiak két logika könyv kézíratait is magukban foglalják: „How to Reason” (1894) és „Minute Logic” (1902).

Peirce írásainak körülbelül kilencven százaléka nem került publikálásra életében, pedig kéziratok hagyatéka legalább tízezer oldalt tesz ki. Sőt, folyamatosan újabb és újabb írások kerülnek elő. Nem sokkal halála után, Josiah Royce elintézte, hogy Peirce hagyatékát a Harvardra szállítsák, ahol azóta is található. Ugyanakkor tudományos munkáinak jelentős részét őrzi a Nemzeti Archívum is.

További olvasmányok:

- Apel, Karl Otto, *Charles S. Peirce: From Pragmatism to Pragmaticism*. (Amherst, Mass., 1981.
- Waal, Cordelis de, *Peirce*. London – New York: Bloomsbury, 2013.
- Anderson, Douglas, *Strands of System: The Philosophy of Charles Peirce*. West Lafayette, Ind., 1995.

Ellenőrző kérdések:

1. Peirce milyen szakon szerzett diplomát?
2. Miért volt meglehetősen rövid Peirce egyetemi karrierje?